

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 17. decembar 2021.

Danijel Rajskin
Letisija Moreno, violina

Hoakin Turina
Procesija Rosija, op. 9

Trajanje: oko 19 minuta

Astor Pjacula
Četiri godišnja doba Buenos Ajresa

Jesen
Zima
Proleće
Leto

Trajanje: oko 25 minuta

Bela Bartok
Čudesni mandarin, svita

Trajanje: oko 20 minuta

Gija Kančeli
NU.MU.ZU (Ne znam)

Trajanje: oko 22 minuta

Umetničku poetiku španskog kompozitora i pijaniste **Hoakina Turine** (1882-1949) karakteriše kombinacija romantičarskih i impresionističkih elemenata, i španskih folklornih idioma. Njegov opus obuhvata različite muzičke žanrove, a među najpoznatija ostvarenja ubraja se Turinina prva orkestarska kompozicija, simfonijska poema *Procesija Rosija* (*La Procession del Rocio*). Ovo delo Turina je komponovao ubrzo po završetku studija 1913, a iste godine ga je premijerno izvela Madridska filharmonija sa tolikim uspehom da je na licu mesta ponovljena u celosti. Premijera *Procesije Rosija* pozicionirala je Turinu kao jednog od najznačajnijih španskih kompozitora.

Originalna partitura sadrži prateći tekst u kojem autor opisuje atmosferu kompozicije. Turina daje egzotičan i slikovit portret starog običaja koji se svakog leta odvija u njegovoj rodnoj Sevilji: u slavu bogorodici Rosio, povorka hodočasnika odlazi u seviljsko predgrađe Trijanu. Delo se sastoji iz dva povezana odseka koje karakteriše tipično španski folklorni prizvuk. Prvi deo donosi scene svečanog raspoloženja i različitih pesama i plesova, dok drugi predstavlja samu procesiju – ceremonijalni marš prožet religijskim himnama. Kraj povorke hodočasnika najavljuju crkvena zvona, nakon čega trube sviraju špansku kraljevsku himnu.

Čuveni Vivaldijev ciklus bio je inspiracija za druge autore koji su u sličnoj formi dali svoje viđenje godišnjih doba. Argentinski majstor *novog tangoa* (kombinacije klasičnog tanga sa elementima džezza i muzičkog jezika XX veka), **Astor Pjacula** (1921-1992) komponovao je ***Četiri godišnja doba Buenos Ajresa*** između 1965. i 1970. godine. Originalni sastav koji čine violina, klavir, gitara, kontrabas i bandoneon, je od 1996-1998. godine, ruski kompozitor Leonid Desjatnikov priredio za solo violinu i gudački orkestar, i danas je ova verzija najčešće zastupljena na koncertnom repertoaru.

Osim naslova, Desjatnikov je izmenio formu tako da bude nalik Vivaldijevoj trostavačnoj strukturi, uz upotrebu njegovih citata. Zanimljivu konekciju napravio je, na primer, umetnuvši citat Vivaldijeve *Zime* u stav Pjacolinog *Leta*. Na taj način je povezo različita geografska podneblja sa kojih dva kompozitora potiču – u vreme kada je u Argentini leto, u Italiji je zima.

Tri dela **Bele Bartoka** komponovana su za scenu – njegova jedina opera *Zamak plavobradog* (1911-12), balet *Drveni princ* (1914-16) i pantomima **Čudesni mandarin** (1924). Dok prva dva dela pokazuju brzi razvoj stila, sa jasnim uticajima Stravinskog i Debisija, *Čudesni mandarin* je vrhunac zrelosti njegovog kompozitorskog umeća. Svi aspekti partiture, harmonija, ritam i orkestracija, potpuno su se približili nastojanjima kompozitora *Druge bečke škole*. Iako je sadržaj tipična ekspresionistička priča, brutalni detalji scenarija sa jasnom seksualnom konotacijom iz pera Melhiora Lendela šokirali su tadašnju javnost. Premijerno izvođenje, 1926. godine u Kelnu, izazvalo je skandal, nakon čega je delo odmah zabranjeno. Možda je upravo slab prijem publike doveo do činjenice da Bartok skрати partituru i prilagodi je koncertnom izvođenju u formi svite. U haosu velikog grada trojica skitnica primoravaju devojkę da privuče ljude u svoju sobu, gde ih zavodi plesom, da bi ih oni kasnije opljačkali i oterali. Posle dva neuspešna pokušaja da se domognu novca, devojkę konačno namamljuje bogatog Kineza, Mandarina, koji potpuno opčinjen njom, gubi kontrolu nad sobom i napada je. Skitnice ga jure po sobi (tu se svita završava) i uspevaju da ga opljačkaju, ali kako on ne prestaje da nasrće na nju, oni ga ubijaju. I pored priče koja nije dočekana sa odobravanjem, muzika je postepeno bivala prihvatana, da bi danas *Čudesni mandarin* predstavljao jedno od orkestarskih remek dela. Muzika je pisana prema dramaturškim tokovima teksta, a visoki interpretativni zahtevi koji se stavljaju pred izvođače, kao i varvarska, primitivna energija stavljaju ovo delo u rang *Posvećenja proleća* Stravinskog.

Gruzijski kompozitor **Gija Kančeli** (1935-2019) dobio je porudžbinu od strane Belgijskog nacionalnog orkestra i Simfonijskog orkestra iz Sijetla, da napiše delo koje će biti izvedeno povodom njegovog osamdesetog rođendana, 2015. godine. Delo izražava kompozitorovu borbu sa razumevanjem koncepta nasilja, i nadanja za bolju budućnost.

Nu.Mu.Zu znači *Ne znam* na sumerskom, jeziku koji više ne postoji, a upotrebljavao se u oblasti Mesopotamije, ili današnjeg Iraka. Kančeli je o delu rekao: *Iluzije da znam nešto, postepeno su nestajale i ispostavilo se da sam, približavajući se osamdesetoj godini i živeći život pun kontradikcija – potpuno zbunjen. Ono što se dešava u svetu, postepeno, korak po korak, uništava poslednju nadu u mojoj svesti, a bez nje, za sve nas, život gubi smisao. „Ne znam“ šta će se desiti*

u budućnosti. Ipak, iako sam izgubio nadu, i dalje sanjam o svetu u kome fanatizam, verski konflikt i nasilje više nisu dominantne strukture svetskog poretka.

Nu.Mu.Zu je premijerno izveden 16. oktobra 2015. godine u Palati lepih umetnosti (BOZAR) u Briselu, pod upravom Andreja Borejka (Belgijski nacionalni orkestar), a potom i u Sijetlu, 5. novembra iste godine, kada je dirigovao Ludovik Morlo (Simfonijski orkestar iz Sijetla).

mr Asja Radonjić